Kořenec | Detail mlýna

Identifikační údaje

Adresa	Kořenec 147 680 01
Okres	Blansko
Katalogové číslo	Burian 227
Katastrální území	Kořenec
GPS	49° 31' 42.4'' 16° 45' 17.4''
Mapová značka	Holandský / Objekt s kompletní technologií
Poloha vůči obci	200 J od obce
Číslo kulturní památky	46654/7-476 z r. 1964 otevřít list NPÚ
Přístupnost	Přístupný při zvláštních příležitostech
Rok stavby	1866
Rok zániku	

Stručný popis

Větrný mlýn holandského typu si postavil starosta obce Jakub Veselý v roce 1866. Válcovitý mlýn z lomového kamene má vnější průměr 9 m, výšku 10,2 m. Původně měl šest perutí. Od roku 1937 má čtyři perutě jako většina našich mlýnů. Za války byl mlýn úředně zapečetěn, přesto mlynář načerno šrotoval obilí pro místní občany. Po válce dostal mlynář výjimečné povolení k mletí šrotu a výrobě krup, a proto měl zájem mlýn opravit. Aby zmenšil svoji závislost na větru instaloval ve mlýně asi v roce 1936 plynosací motor a po válce motor naftový. Šrotoval s ním až do roku 1950, kdy činnost mlýna skočila. Na provedení stále nutnějších oprav žádal památkový ústav opakovaně o finanční podporu a zajištění přídělu dřeva. Administrativní problémy však měly za následek, že k opravě střechy došlo až v roce 1953. Perutě již opraveny nebyly. Od té doby mlýn postupně chátral. V roce 1967 ho koupil nový majitel, který mlýn a jeho vybavení zachránil a začal renovovat. V roce 1972 proběhla rekonstrukce spodní části stavby vynucená výskytem dřevomorky a v roce 1995 proběhla oprava střechy s výměnou šindele. Střecha je vysoká 3,2 m a tvoří ji dvacetiboký jehlan s hřebenem. Je opatřena kolečky a posazena na kruhové kolejnici. Pomocí dvou rumpálů byla s perutěmi natáčena proti větru.
Ve mlýně je zachováno kompletní technické vybavení z doby, kdy mlýn ukončil činnost s výjimkou větrného kola. Palečné kolo má 90 palců a průměr 2,6 m. Zachované je mlýnské složení včetně lubu, násypného koše a kompletního holendru na omílání ječmene na kroupy. Má dřevěnou svislou hřídel o délce 6 m. Mlecí kamen tzv. běhoun má průměr 105 cm, výšku 30 cm a otáčel se běžně rychlostí 64 ot/min. Nedochovala se moučnice. Mlýn je udržován ve velmi dobrém stavu a slouží k rekreaci. Dnes však již netvoří tradiční dominantu kraje, neboť je schován mezi vzrostlými stromy. Veřejnosti je přístupný pouze občas v rámci národopisných slavností konaných v obci Kořenec.

V roce 2025 dostal úplněn novou šindel na střechu. Bylo potřeba cca 2500 šindelí.

O mlýně se můžete dozvědět nejvíce z publikace - Větrný mlýn na Kořenci - 55 let Doubků na Kořenci - vydané v roce 2022 v nakladatelství More-Czech a je k dostání na mojí adrese doubek.mlyny@vetrnemlyny.info.

Historie

Historie obecně

Podrobná historie větrného mlýna v Kořenci

Osada Kořenec:

- první nálezy osídlení z doby bronzové
- od 12. stol. písemné záznamy - původní obyvatelé uhlíři
- první kupní smlouva o osadě Kořenec - 1499

Historie povětrňáku:

1866 - starosta obce **Jakub Veselý** z č. p. 17 postavil za svým gruntem mlýn – Větřák - kde sám mlel, mlýn měl šindelovou střechu a šest perutí. Na jeho výstavbu bylo použito kořeneckého kamene sesbíraného na okolních polích.

1874 - mlýn byl dán do pronájmu vyučenému mlynáři panu Baldíkovi z Velenovic

1905 - byl prodán manžely Čeňkem a Julií Veselými (rolníci a hostinští na Kořenci) manželům **Josefu a Josefě Popelářovým** (domkáři v Kořenci) za cenu 1000,- K. Manželům Veselým a jejich dědicům však zůstává břemeno pouštěti v případě zavátí veřejné cesty všechny potřebné ku mlýnu skrz svůj dvůr usedlosti č. 17 a umožniti majitelům mlýna používání studny ve své zahradě.

1925 - manželé Popelářovi prodali mlýn **Josefu Pokornému** za 8000,- Kč.
Ten se živil i ostřením mlýnských kamenů a truhlařinou v boudě pod mlýnem.
Žil v nájmu na gruntu Veselých (ten stál v místě, kde je dnes kulturák).

- Bouda pod mlýnem (zvaná papírák) byla dřevěná bez základů. Byla postavena asi r. 1938. Měla obytnou i hospodářskou část. Do věku 2,5 roku zde bydleli v létě rodiče Jiřiny Boturové. Ona sama bydlela s prarodiči v šalandě. Bouda byla rozebrána 6. 8. 1951, kdy si ji odvezla dcera mlynáře Žofie Kreidlová na stavbu chaty na zahradě v Litomyšli.
- Pod mlýnem směrem k Benešovu stála pazderna.

1934-38 – v těchto letech proběhla výměna perutí. Po poškození střechy vichřicí byla v Blansku vykována nová hlavice na perutě, ta již byla na 4 místo 6 perutí.
Mlynář si to mlýna pořídil plynosací motor od firmy Kovařík, který poháněl krupník v době bezvětří. Motor měl 1 válec, výkon 8 koňských sil a jako palivo používal dřevo.

1838 – v tomto roce zpracoval mlynář v námezdním mletí 20 q ječmene na kroupy a 200 q ječmene na šrot. Roční kapacita větrného mlýna je zpracování 500 q ječmene ke krmným účelům (tj. asi 6 vagónů).

- mlynářské ústředí přidělilo živnosti na větrném mlýně rejstříkové číslo 5232

1941 – mlynář Josef Pokorný byl za mletí bez živnostenského listu a povolení opakovaně pokutován částkou 30,- a 100,- Kč.

1941-5 - za války bylo mlýnské zařízení zaplombováno. Na černo se však šrotovalo. Šrot se prosíval na horké řišice a z mouky pekly bochánke. Mouka byla plnohodnotná, celozrnná, jen v ní byl písek z kamenů.

1945 - Josef Pokorný má povoleno mletí šrotu a výrobu krup, k tomu potřebuje opravit mlýn (hlavně střechu) a modernizovat zařízení, tj. přidat motor pro mletí za bezvětří

- proto instaloval Josef Pokorný ml. dieselový motor (často nefungoval),
- v srpnu Památkový úřad v Brně potvrzuje, že mlýn je památkově chráněn a že pan Josef Pokorný potřebuje 10 pevných metrů kulatiny a řeziva na opravu mlýna. Zároveň doporučuje povolit šrotování, aby oživením provozu bylo možno větrný mlýn zachovat pro budoucnost.

1947 - postaveny sloupy el. vedení k mlýnu. Nebylo dořešeno, jak přivést elektřinu do mlýna otáčivá střecha a perutě). Do mlýna nebyla elektřina dovedena.

- 1. září 1947 předkládá p. Josef Pokorný z Kořence č. 147 rozpočet na opravu větrného mlýna na Státní památkový úřad v Brně. Rozpočet na 75 429,- Kč zpracoval tesař Jan Sochor z Boskovic č. 366. Jelikož rozpočet neobsahoval rozměry, bylo doporučeno předložit rozpočet detailní. To nebylo provedeno.

1947 - 13. 10. se zabil Josef Pokorný ml. na motorce u Benešova ve věku 38 let. Josef Pokorný st. po smrti syna na mlýně ještě šrotoval na vítr.

1950 - sešrotováno poslední obilí a to Oldřichu Scudlovi

1950 - Ing. Stan. Sochor oznámil na Státní památkový úřad do Brna, že byl upozorněn malířem Kubínem (Coubine), že mlýn chátrá a že potřebuje naléhavé opravy. Úřad písemně požaduje oznámení stavu mlýna po majiteli - Josefu Pokorném. Majitel, jelikož je již starý a nemocný postoupil tento dotaz ONV v Boskovicích. Okresní inspektor odpovídá, že střecha mlýna je velmi děravá, lopaty jsou úplně shnilé. Navrhuje, aby byl mlýn zakoupen Státním památkovým úřadem nebo ONV, opraven a majiteli pronajat do jeho smrti. Nájemce by se o mlýn staral a ukazoval příležitostným návštěvníkům.

1951 - v dubnu byl Okresním stavebním podnikem v Boskovicích zpracován nový rozpočet na opravu ve výši 33 126,- Kčs. V rozpočtu bylo počítáno s pokrytím celé střechy novým šindelem, jeho nátěrem karbolínem, dále výrobou nových lopat. Žádost o peníze byla odeslána na MŠ, VU do Prahy, který ji 5. 6. schválil. Následně byl KNV požádán o volnění dřeva a to: 8,5 m3 modřínového dřeva a 2,5 m3 měkkého řeziva. Dřevo se nepodařilo včas zajistit, takže oprava v tomto ani v roce 1952 neproběhla.

1953 - na opravu bylo vyčleněno 40 000,- Kčs.
V prosinci proběhla oprava střechy pokrytím novým šindelem a nátěrem karbolínem (hodnota práce 9 716,80 Kčs). Opravu nemohl udělat sám Josef Pokorný, který to uměl – musela to dělat firma. Lopaty nakonec opraveny nebyly.

1956 - 23. 3. - zemřel poslední mlynář - Josef Pokorný st. ve věku 83 let. Měl tři děti (Annu, Žofii, Josefu) a 9 vnoučat. Žádný z dědiců mlýna na Kořenci dále nežije.

- protože mlýn pustl, pokusil se ho zakoupit Dr. Přikryl. Neuspěl.

1961 - stavba fotbalového hřiště (částečně na pozemku patřícím k mlýnu)

1962 - částečně zničeno vnitřní zařízení neznámými osobami

1963 - byl zapsán do státního seznamu nemovitých kulturních památek pod č. 0476

1964 - památkáři z okresu dělali opravu střechy a požadovali po majitelích trvalou údržbu. Ti jim nabídli mlýn k odprodeji. U nich našel nabídku nový majitel.

1966 - mlýn s pozemky byl prodán dcerou posledního majitele Žofií Kreidlovou manželům Doubkovým z Brna k rekreačním účelům. Mlýn byl ve špatném stavu, otevřený, bez oken, plný nepořádku a smetí.

1968 – 1980 – probíhaly opravy všech částí mlýny, střechy, omítek, konzervace všech dřevěných konstrukcí aj.

1972 - výskyt dřevomorky - kompletní výměna podlahy, udělána izolovaná vana v hloubce cca 50 cm pod celou podlahou, trámy, které bylo nutno vyměnit pod strojem, ručně tesal soused, pan Popelář.

1981 – zemřel majitel mlýna ing. Jan Doubek. Mlýn dále vlastní jeho manželka MUDr. Soňa Doubková a syn ing. Jan Doubek ml.

1995 - rekonstrukce střechy za finančního přispění Státního ústavu památkové péče. Výměna 6 šikmých trámů v krovu a dvou trámů podél hřídele, dány nové štípané šindele i svislé na boku. Náklady 55 000,- Kč. Realizace p. K. Švéda Karolín 9
Rájec - Jestřebí. Opakovaný nátěr střechy byl proveden v letech 2008, 2012 a dále každé 3 roky.

2008 -2016 – proběhly další opravy – obnova obou vstupních dveří, vyměněna podlaha v 2 patře, oprava násypky, výměna špatných trámů v podkroví a další práce.

2016 – oslavy 150 let od postavení mlýna a 50 let rodiny Doubků v Kořenci.

2019 – stává se majitelem 1/3 mlýnu MUDr. Václav Kubeš, 2/3 zůstávají ing. Janu Doubkovi.

2017–2020 – 3 etapy obnovy s přispěním MK ČR. Výměna podlahy v druhém patře a v přízemí, kompletní oprava vnitřních omítek, oprava krupníku, kompletní očištění a konzervace kovových i dřevěných částí technologie.

2025 - proběhla oprava krovu a kompletní výměna šindele na střeše. Použito 2500 štípaných smrkových šindelí. Prováděl Pavel Hajkr z Přemyslovic.

Základní parametry:

- větrný mlýn tzv. holandského typu
- průměr půdorysu - 9,03 m, výška stavby - 9,15 m
- celkový převod - 6,42x (2,16x v třetím a 3x v prvním podlaží)
- parametry složení – běhoun průměr 1050 mm, výška 300 mm
- spodek průměr 1100 mm, výška 260 mm
- otáčky běhounu - 64,2 ot/min,
- obvodová rychlost běhounu - 3,53 m/s
- v přízemí je holendr (krupník) - průměr kamene je 0,9 m, tlouš˙ka ,32 m, výkon 5 q /den

Pozemky:

Společný majetek Jan Doubek a Václav Kubeš:
větrný mlýn čp. 147 s pč. 149/1 (116 m2),
role pč. 871/1 (792 m2), 871/3 (993 m2),
cesta pč. 1053/8 (88 m2), k. ú. Kořenec.
V roce 2007 jsem ke mlýnu přikoupil
sousední pozemky pč. 829/1–4 (3 292 m2).

Historická událost z období
• Novověk C - od zrušení poddanství (1848 – 1913)Mlýn byl postaven v roce 1866.
• První světová válka (1914 – 1918)
• První republika (1919-1938)V letech 1936-38 byl mlýn vybaven plynocasím motorem firmy Konařík a dány nové čtzyři perutě místo původních šesti.
• Protektorát Čechy a Morava, včetně poválečného vývoje (1939-1949) Mlyn byl v roce 1941 zapečetěn, přesto tajně šrotoval.
• Znárodňování, život mlynářů v průběhu komunistického režimu (1949-1989)Po smrti posledního mlynáře v roce 1956 mlýn pustne až do roku 1966, kdy dostává nové majitele, kteří do opravují a využívají na rekreaci.
• Vývoj po roce 1989Majitelé průběžně mlýn a jeho okolí upravují, provádějí nezbytné opravy.

Historie mlýna také obsahuje
• Držitelé mlýna v chronologickém sleduVeselý JakubBaldík z VelenovicPopelář JosefPokorný JosefDoubek Jan

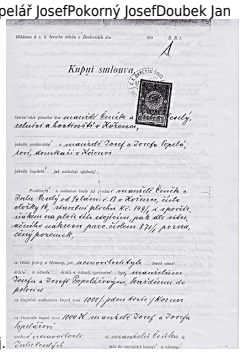
Kupní smlouva

• Přepis z pramenů: inventář, nájemní či kupní smlouva, výpisy z matrik aj.

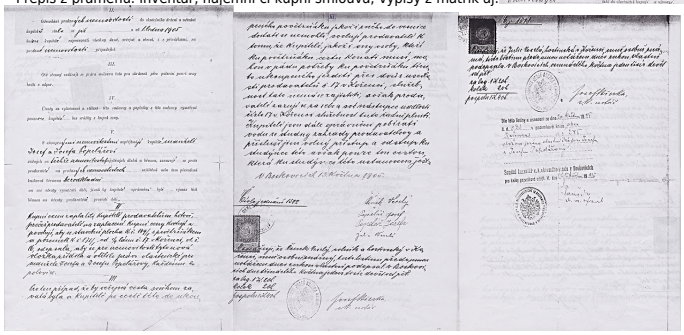

Mlýn je vyobrazen na
• III. vojenské mapování - Františko-josefské (1876 - 78 - Morava a Slezsko, 1877 - 80, Čechy)

Příjmení mlynářů působících na mlýně
- Baldík z Velenovic nájemce 1976-1905
- Pokorný Josef majitel a mlynář 1925 - 1956
- Popelář Josef 1905 - 1925
- Veselý Jakub majitel 1866 - 1905

Architektura

Stav nemovitosti	Dochován bez nežádoucích přestaveb
Typ	Holandský
Dominantní stavební konstrukce	Zděná - kamenná
Historické prvky	Exteriér • Epigrafické památky (nápisy, datování aj.) (Upřesnění: jména a dta tří majitelů jsou vytesána na kamenech na vnější straně zdi) • Kamenické prvky • Krov • Okna • Vikýř pro hřídelInteriér • Natáčení (mlýna, střechy, turbíny) • Schodiště
Parametry	

Informace zpracované a platné k 05pm31Europe/Prague.f2015Mon, 05 Oct 2015 21:04:18 +020010pm31. Technologie

Technologické vybavení	• Existující obyčejné složení (Počet: 1)

Popis technologického vybavení	Ve mlýně je zachováno kompletní technické vybavení z doby, kdy mlýn ukončil činnost s výjimkou větrného kola. Palečné kolo má 90 palců a průměr 2,6 m. Zachované je mlýnské složení včetně lubu, násypného koše a kompletního holendru na omílání ječmene na kroupy. Má dřevěnou svislou hřídel o délce 6 m. Mlecí kamen tzv. běhoun má průměr 105 cm, výšku 30 cm a otáčel se běžně rychlostí 64 ot/min. Kámen krupníků má průměr 83 cm a tloušťku 31 cm. --- Dotazník k zápisu do mlynářského rejstříku (výpis) Kořenec č. p. 144, majitel Pokorný Josef Stav z 16. července 1939 Za rok 1939 semleto: - Žito semleto: 2 000 kg - Ječmen na kroupy: 1 000 kg - Sešrotováno ke krmným účelům: 19 911 kg Skladování: - Možno skladovat 10 q mlynářských výrobků Spalovací motor: - Plynosací motor , výrobce Kovařík, 1 válec, 4 taktní, palivo dřevo, pr. vrtání 18 cm, 300 otáček, 8 H.P., Jiný pohon: - Mlýn je poháněn větrem o síle 8 H.P., má 4 křídla, jedno křídlo o délce 8 m a šíře 2 m. Kameny: - Francouzský, průměr 42 coulů, (k mletí i šrotování) výkon pro šrotování 4 q v hodině Prosévání: - Pytlík, délka 2 m, šíře 30 cm, domácí výroba Míchací stroj: - Truhla, , délka mích. válce 3m, obsah 5q, dom. výroba Výroba krup: - Holendr, pr. kamene 90 cm, výška 32 cm, výkon 5 q za hod. , potřeba 6 H.P. Výrobní schopnosti k 31. 10. 1938: - Mletí žito 10 q - Ječmen na kroupy 5q - Obilí na šrotování 96 q
Technologické vybavení	**Plynosací motor** (Pomocný motor) F. J. Kovařík, Prostějov*Mlynář si to mlýna pořídil plynosací motor od firmy Kovařík, který poháněl krupník v době bezvětří. Motor měl 1 válec, výkon 8 koňských sil a jako palivo používal dřevo.*
Stopy po neexistující mlýnské technologii	
Doplňkový provoz	• Krupník
Doplňkový provoz - popis	Krupník poháněný řemennovým převodem s pr. kamene .. a tloušťkou .. cm.

Historické prvky

- krupník (holendr)
- mlecí kámen
  - francouzský kámen (Počet: 1)
- mlýnská hranice
- moučná truhla
- násypný koš
- natáčení perutí (Jak se natáčí: dvěma rumpály pod střechou)
- paleční kolo
- převody
- svislá hřídel (Dřevěná)
- transmise s řemenicemi (převody palci, převody ozubením)
- řemenice
- větrné kolo (perutě rovné)
- vodorovný hřídel - val
- žejbro, žejbrovací síta

Parametry

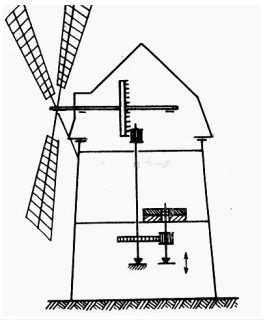

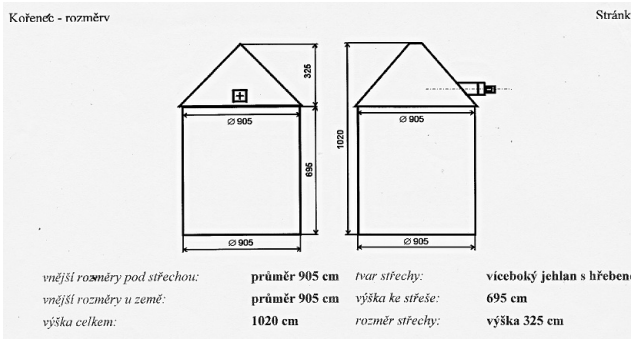

podklady: archív TM v Brně

Informace zpracované a platné k 05pm31Europe/Prague.f2015Mon, 05 Oct 2015 21:04:18 +020010pm31. Literatura a prameny

Typ	Název	Místo vydání/uložení	Specifikace	Poznámky
Literatura	Dochované větrné mlýny a mlýnky v České republice	Technické muzeum v Brně,	Autor: Doubek, JanRok vydání: 2005	
Literatura	Větrný mlýn naKořenci - 55 let Doubků na Kořenci	Praha - Býkovice 2022	Autor: Doubek JanRok vydání: 2022	

ZajímavostiOstatní O mlýně se můžete dozvědět nejvíce z publikace - **Větrný mlýn na Kořenci - 55 let Doubků na Kořenci** - vydané v roce 2022 v nakladatelství More-Czech a je k dostání na mojí adrese doubek.mlyny@vetrnemlyny.info.

Dotazník k zápisu do mlynářského rejstříku (výpis)

Kořenec č. p. 144, majitel: Pokorný Josef Stav z 16. července 1939

Za rok 1938 semleto: Žito semleto: 2 000 kg, Ječmen na kroupy: 1 000 kg, Sešrotováno ke krmným účelům: 19 911 kg

Skladování: Možno skladovat 10 q mlynářských výrobků

Spalovací motor: Plynosací motor , výrobce Kovařík, 1 válec, 4 taktní, palivo dřevo, pr. vrtání 18 cm, . 300 otáček, 8 H.P., generátor – výška 1,8 m, šířka 0,5 m,

Jiný pohon: Mlýn je poháněn větrem o síle 8 H.P., Má 4 křídla, jedno křídlo o délce 8 m a šíře 2 m.

Kameny: Francouzský, průměr 42 coulů (105 cm) k mletí i šrotování, Výkon pro šrotování 4 q v hodině

Prosévání: Pytlík, délka 2 m, šíře 30 cm, domácí výroba

Míchací stroj: Truhla, délka míchacího válce 3m, obsah 5q, domácí výroba

Výroba krup: Holendr, průměr kamene 90 cm, výška 32 cm, výkon 5 q za hod., potřeba 6 H.P.

Výrobní schopnosti za 24 hod. k 31. 10. 1938:

- Mletí žito 10 q
- Ječmen na kroupy 5 q

- Obilí na šrotování 96 g FotogalerieZákladní obrázky

Současné fotografie - exteriér

Současné fotografie - interiér

Současné fotografie - objekt v krajině

Historické fotografie a pohlednice

Historické mapy 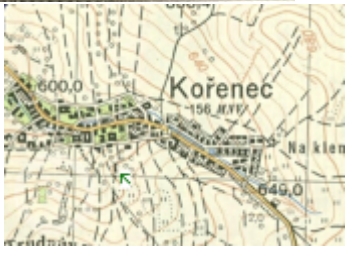

Současné fotografie - interiér - detaily stavebních prvků

Současné fotografie - technologické vybavení

Obrazy

Současné fotografie - exteriér - detaily stavebních prvků